

נושאים תרבות

5

קיניסט, לוי (1894-1990) (6) א 1
משורר וסופר שסיפק אלפי יצירות בעברית לפעוטות ולגיל הרך, לגיל הנע והכיתות הנמוכות בבית הספר, וזאת בתקופה שבה לא היו בנמצא כמעט כלל. נולד באוקראינה, עלה לארץ-ישראל ב-1913 ולמד בבצלאל בירושלים. מ-1916 התגורר בתל-אביב. עבר בגני הילדים כדי לעמוד על צורכי הגננות והילדים, וחיבר אגדות, משלים, שירים, סיפורים, חידות ומחזות קטנים לעתות השנה ולחגים ולכל צורך ודרישה. חלק מיצירותיו אייר וכרך בעצמו. לימד מלאכה בסמינר לוינסקי למורות וגננות בתל-אביב. יום, יסד וניהל את תיאטרון הילדים הראשון בארץ. ערך כתבי עת. אנתולוגיות, מקראות וספרי לימוד. תרם להקמת מרכז לספרות ילדים במכללת לוינסקי. בין יצירותיו גם שירים לתל-אביב: שניים מהם הלחין עמואל עמירן, "שיר הנמל" ו"זה הים רחב, גדול" - שהיה חלק מהחזיון "מעשה הנמל" שהועלה בתיאטרון לילדים; וכן "מי יבנה" ("מי יבנה בית בתל-אביב... אנחנו החלוצים נבנה את תל-אביב...") שהלחין נחום נרדי. יקיר תל-אביב לשנת תשל"ד-1977.

אחד העם (21) ד 2
שם העט של אשר צבי גינזבורג (1856-1927), הוגה דעות ומחבר מסות, אבי זרם "הציונות הרוחנית". נולד באוקראינה, התגורר באודסה מ-1886, ייסד את אגודת בני משה וזאת הוצאת הספרים אחיאסף. התגורר בלונדון מ-1907 והיה שותף במאמצים להשגת הצהרת בלפור. עלה לארץ-ישראל ב-1922 וחי בתל-אביב. אורחות כבוד של העיר הוענקה לו ב-1926, במלאת לו 70. גרס כי אי אפשר "לחסל את הגלות", ולפיכך מוטב להתרכז בהקמת מרכז רוחני לעם ישראל בארץ-ישראל, שיאחד את כל התפוצות. חלק מהמאמרים והמסות שכתב כונסו בספר על פרשת דרכים. ספרייתו - שהתנהגות בביתו ברחוב שושא את שם העט שלו עוד בחייו, מששת הרחובות הראשונים של תל-אביב - היתה לנחלת העיר אחרי מותו. הבית נהרס יחד עם הגימנסיה הרצלית; בבניין הספרייה המרכזית של תל-אביב, בית אריאלה, שוחזרו חדר עבודתו וחלק מספרייתו.

גוטמן, נחום (1898-1980) (8) א 4
צייר, מאייר וסופר שכתב לילדים ולמבוגרים. נולד ברוסיה לסופר ש' בן ציון, עלה עם הוריו לארץ-ישראל ב-1905, גדל בשכונת נוה צדק ובתל-אביב ולמד בגימנסיה הרצלית ובבצלאל. התנדב לגדוד העברי. בשנות ה-20 למד בוניה, ברלין ופריס. צייר מנופי הארץ והיוקנאות, צייר תפאורות לתיאטרון, בנה קירות פסיפס ואייר ספרי ילדים רבים. ב-1925 צייר את סמל העיר תל-אביב, שבו הוכנסו שינויים במהלך השנים מאז. השתתף בתערוכות בארץ ובתוך ארץ, והיה חתן פרס ישראל לציור לתשל"ה-1978. בין ספריו, שאותם גם אייר ושהיו אוהבים מאוד על בני הנוער: בארץ לובנגולו מלך זולו, הרפתקאות חמור שכולו תכלת; סמון למותו כתב את תולדות חייו עם אהוד בן עזר בספר בין חולות וכתול שמים. יקיר תל-אביב לתשל"ד-1976. בונה צדק הוקם מחזיון לאמנות הנשוא את שמו ומציג מיצירותיו.

רובינא, חנה (1889-1980) (6) ז 2
שחקנית תיאטרון, מייסדות הבימה. נולדה בקרוס, ובמלחמת העולם הראשונה עברה כנגנת בגן ילדים עברי ואחר כך ניהלה מוסד לילדי פליטים. שיחקה עוד לפני מלחמה זו בהצגת היהודי הנצחי לארנשטיין, ואחריה היתה מקבוצת מייסדי הבימה ובלטה בתפקיד לאה בהצגת הדיבוק לאניסקי שנקרא תחילה בין שני עולמות. הגיעה לביקור ראשון בארץ-ישראל עם חבריה ב-1928, ומ-1931 הופיעה בתיאטרון בארץ, גילמה דמויות בעצמה רבה - במחזות קלאסיים ומקוריים, בהם מחזות של נסים אלוני שונתבו במיוחד בשביל "הגברת הראשונה" של התיאטרון. מקשריה הרומנטיים עם המשורר אלכסנדר פן נולדה בתה היחידה, אילנה רובינא. כלת פרס ישראל לאמנות התיאטרון בתשט"ז-1956.

אלהרמן, נתן (1910-1970) (6) ז 2
משורר, מחזאי, מתרגם ובעל טור. נולד בפולין, עלה לארץ ישראל ב-1925, למד בגימנסיה הרצלית והנדסה תקלאית - בצרפת. שירת פורסמו מאז 1931, וספרו הראשון, כוכבים בחוק, נדפס ב-1938. מ-1934 כתב בכתומים הארץ הבה, שירה שהיתה גם פובליציסטיקה מחזרת במיטתה, ושיאה "הטור השביעי" (1943-1965). היה מהמשוררים הבולטים בקבוצת "יחדיו" שבראשה עמד שלונסקי, ומ-1940 - במשוררי מחזרות לשפחות על ישראל ומידת. כתב גם לילדים, כתב פזמונים לתיאטרון הסאטירי, המטאטא ולר לידלו, בהם יותר מ-20 פזמונים שתל-אביב שימשה לחם השיראה, למשל, "אליסלך" ו"המה הוא אליסלך", הוא בונה צדק מלך עובר הוא מחזות, שומר הוא למבות" או "בכל זאת יש בה משהו" שהלחין מישהו לוינסקי. תירגם לתיאטרון ממחזות שיקספיר, מולירה, ראסין ועוד. כתב מחזות - פנטזק החזרות, כנות כמות, ועוד. לאחד מלחזות ששית והימים היה ממקימי ההנהלה למסן ארץ-ישראל העלמה עד אמצע שנות ה-80 לקראת החיים בשם אחד משפחות לוי הנהלה.

לאה המשוררת (6) ז 2
על שמה של ד"ה לאה גולדברג (1911-1970), משוררת, שוררת וחוקרת. נולדה בפרוסיה (היום פולין), נדדה עם הוריה לרוסיה והתיישבה ב-1918 בליטא. השלימה דוקטורט בבלשנות שמית ב-1933. עלתה לארץ-ישראל ב-1935 והתגוררה בתל-אביב. היתה ממשוררי קבוצת "יחדיו" עם אלתרמן ושלונסקי. כתבה שירים, גם לילדים, רומנים (הוא האור, 1946), סיפורים לילדים (נסים ונפלאות, ידידי מרחוב ארנון) - כשם הרחוב שבו התגוררה, ופזמונים - ובהם "שיר הנמל" עם בנייתו בתל-אביב שהלחינה רבקה לוינסון: "למדחקים מפליגות הספינות, / אלף ידיים פורקות ובונות..." והשיר "תל-אביב" שהלחין ארגובי: "אז היה לה עדיין ריח של ים, / של צדפים, וקליפות תפוזים ושרב טרם-קיץ..." בן עיבדה מעשיות ויצירות ספרותיות (המפמד מכפר אזור של מהרשק), תירגמה (אין פרפרים פה, שירי ילדים מגיטו טרזיינשטאט; המלך צבי-צב של ד"ר סוס), היתה מעורבת ספריית פועלים (1944-1951), ומרצה לספרות כללית באוניברסיטה העברית מ-1952. כתבה מאמרים על ספרות ילדים (בין סופר ילדים לקוראיו), וטיפחה במחקרה את המשורר אברהם בן יצחק (סונה).

אברהם בן יצחק